

แนวทางการพัฒนากายภาพสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ ขนาดน้อยกว่า 20 เตียง ประเภทบ้านเดี่ยว ในเขตกรุงเทพมหานคร

Physical Development Guidelines for Elderly Care Homes with Less than 20 Beds of Single House Types in Bangkok

รับบทความ	19/02/2567
แก้ไขบทความ	20/03/2567
ยอมรับบทความ	25/03/2567

พิชญ์สินี ตันไพบูลย์ ไตรรัตน์ จารุทัศน์

ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Phitsinee Tunpaibool, Tirat Jarutat

Department of Housing, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University

tun.phitsinee@gmail.com, trirat13@gmail.com

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันสังคมสูงวัยเป็นประเด็นที่หลายประเทศให้ความสนใจมากขึ้นจากการที่สัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุมีการเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี จากความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการแพทย์ อาหาร และสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่าในอดีต ทำให้อายุขัยเฉลี่ยของประชากรยืนยาวมากขึ้น โดยองค์การอนามัยโลกได้เปิดเผยข้อมูลไว้ว่า จำนวนและสัดส่วนของผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มมากขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 2.1 พันล้านคนภายใน พ.ศ. 2593 ส่วนในประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (complete aged society) ในพ.ศ. 2565 และยังมีการคาดการณ์ว่าในอีกไม่เกิน 15 ปีข้างหน้าประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (super aged society) เมื่อสัดส่วนของประชากรอายุมากกว่า 60 ปี เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งทำให้ปัจจุบันธุรกิจ “ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ” มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องปีละกว่า 1.5 เท่าทุกปี ซึ่งสถานบริบาลผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มักจะเป็นลักษณะบ้านเดี่ยวและตั้งอยู่ในจังหวัดหลักและหัวเมืองทางภูมิภาค จากประเด็นดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาสถานบริบาลให้เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากกรณีศึกษาทั้งหมด 4 แห่ง ด้วยการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการและผู้ปฏิบัติงานภายในสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งได้มีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอีกด้วย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุมักจะเลือกบ้านเดี่ยวมาพัฒนาเนื่องจากต้องการให้ผู้พักอาศัยได้มีบริเวณสำหรับการเดิน ทำกิจกรรม และพักผ่อน ซึ่งจะทำให้ความรู้สึกเหมือนอยู่บ้านของตนเอง ส่วนทางกายภาพพบว่า ส่วนใหญ่ทำถูกต้องตามกฎหมายกระทรวง แต่มีปัญหาและข้อจำกัดในการใช้งานบางอย่าง โดยเฉพาะบริเวณห้องน้ำ บันไดทางลาด และที่จอดรถ เป็นต้น รวมทั้งควรจัดให้มีพื้นที่สนับสนุนที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณที่พักอาศัยของผู้สูงอายุเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเข้าถึง ส่งผลให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุและการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ รวมทั้งจะต้องมีการศึกษาและตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุตามข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

คำสำคัญ: สถานบริบาล ผู้สูงอายุ การพัฒนากายภาพ

Abstract

Nowadays, Aging society is an issue that many countries are increasingly paying attention to as the proportion of elderly people were continually increasing every year. From progresses in various fields such as medicine, food, and living conditions that are better than in the past. Makes the average life expectancy of the population longer. The World Health Organization has revealed that the number and proportion of people aged 60 years and over is increasing and is likely to reach 2.1 billion by 2050. In Thailand, it has entered the “Complete aged society” in 2022 and it is also estimated that in the next 15 years. Thailand will become a “Super-aged society” when the proportion of the population over 60 years of age increases to 28 percent of the total population this makes the “Elderly care business” continue to grow more than 1.5 times every year. Most projects are usually single houses and located in main provinces and regional provinces. As a result, the researcher was interested in studying the relevant laws for development and factors affecting the development process. Including suggesting ways to develop care facilities suitable for the elderly. The researcher conducted a study of 4 case studies using non-participant observation and in-depth interviews with entrepreneurs and practitioners in nursing homes for the elderly. Including interviews with specialists.

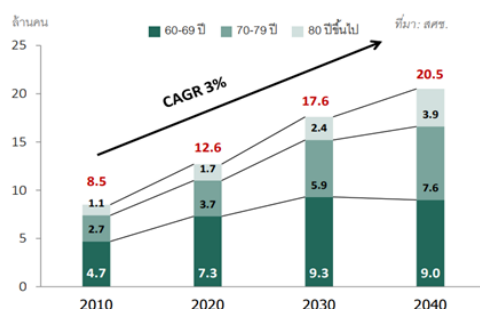
The results of this study found that entrepreneurs of nursing homes often choose single houses to develop because they want the residents to have areas for walking, doing activities, and relaxing, which will feel like their own home. As for the physical aspect, found that most of them were done correctly according to the ministerial regulations, Set standards for location, safety, and service in health establishments in the category of caring for the elderly or dependent people, 2020. However, there are some problems and limitations in use, for instance around bathrooms, stairs, ramps, parking, etc. Also, for ease and speed of access support areas should be provided near the elderly living areas. Therefore, the entrepreneurs need to have knowledge and understanding of caring for the elderly and providing an environment suitable for the elderly. In Addition, having to study and verify the accuracy of facilities in the nursing home for the elderly by relevant requirements and laws.

Keywords: *nursing home, elderly, physical development*

บทนำ

สถานการณ์ผู้สูงอายุโลกในปัจจุบัน สังคมสูงวัย เป็นประเด็นที่หลายประเทศให้ความสนใจมากขึ้นจากการที่สัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุมีการเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี จากความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการแพทย์ อาหาร และสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่าในอดีต ทำให้อายุขัยเฉลี่ยของประชากรยืนยาวมากขึ้น แต่ในทางกลับกัน อัตราการเกิดกลับลดลงเนื่องจากคนรุ่นใหม่มีบุตรน้อยลงมากเมื่อเทียบกับคนรุ่นก่อน ส่งผลให้สัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์การอนามัยโลกได้มีการเปิดเผยข้อมูลไว้ว่า จำนวนและสัดส่วนของผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มมากขึ้น โดยในพ.ศ. 2562 จำนวนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 1 พันล้านคน ซึ่งจำนวนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเป็น 1.4 พันล้านคนภายในพ.ศ. 2573 และภายในพ.ศ. 2593 จำนวนของผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าเป็นจำนวน 2.1 พันล้านคน โดยการเพิ่มขึ้นนี้เกิดขึ้นในอัตราที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนและเพิ่มขึ้นในอัตราที่เร็วขึ้นในทศวรรษต่อ ๆ ไป โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา

สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทยในพ.ศ. 2565 ประเทศไทยเข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (complete aged society) แล้ว ซึ่งจากข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุที่ได้บันทึกสถิติไว้พบว่า มีประชากรที่อายุมากกว่า 60 ปี กว่า 12.7 ล้านคน หรือร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และในจำนวนผู้สูงอายุ 12.7 ล้านคนนี้ แบ่งเป็นเพศชาย 5,622,074 คน และเพศหญิง 7,076,288 คน โดยกลุ่มช่วงอายุของผู้สูงอายุที่มีสัดส่วนประชากรมากที่สุด คือกลุ่มอายุ 60-69 ปี และยังมีการคาดการณ์ว่าในอีกไม่เกิน 15 ปีข้างหน้าประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (super aged society) เมื่อสัดส่วนของประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด ดังนั้นจึงมีอุปสงค์จำนวนมากต่อผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองได้และอุปสงค์ต่อผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต

ภาพ 1 การคาดการณ์การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุในไทย

ที่มา: จาก ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในไทย โดย ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563. (<https://www.kasikornbank.com/internationalbusiness/th/Thailand/IndustryBusiness/Pages/201812>).

สมาคมสมาพันธ์สถานประกอบการเพื่อสุขภาพและผู้สูงอายุ ประเมินการภาพรวมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุทั้งหมดพบว่า มีมูลค่ากว่า 1 แสนล้านบาท และเฉพาะ “ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ” มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องปีละกว่า 1.5 เท่าทุกปี คาดว่า มีมูลค่าตลาดราว 1 หมื่นล้านบาท ซึ่งตรงกับภาวะวิเคราะหของ ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี ที่พบว่าทัศนคติของกลุ่ม Gen X มีความเข้าใจถึงความจำเป็นในการพักอาศัยในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การตัดสินใจเลือกพักพิงในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ คาดว่าจะมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2567 เป็นต้นไป โดยแบ่งการเติบโตเป็น 2 ระยะ ดังนี้ 1) ระยะการเติบโต (Growth stage) เป็นระยะที่ผู้สูงอายุรับรู้ว่าการพักพิงในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเป็นตัวเลือกที่ดีโดยนับจาก พ.ศ. 2567 จะเป็นช่วงที่คนวัย Gen X เริ่มเกษียณอายุการทำงาน แต่เนื่องจากการเกษียณอายุในไทยเริ่มนับที่อายุ 60 ปี ซึ่งคาดการณ์ว่า อัตราการเลือกพักพิงในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุอาจอยู่ในระดับร้อยละ 1.5 – 2.5 ในช่วง 5 ปีแรก และมีการคาดการณ์อัตราการพักพิงจะปรับเพิ่มสูงขึ้นจากการมุมมองที่เปลี่ยนไปตามระยะเวลาเป็นร้อยละ 2.5–4.0 ของประชากรในกลุ่มที่เข้าสู่วัยเกษียณในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่เป็นพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านที่อยู่อาศัย ค่าครองชีพ และครอบครัวที่มีขนาดเล็ก 2) ระยะการ

เติบโตในอัตราเร่ง (Expansion stage) คาดว่า จะเริ่มตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2579 เป็นต้นไป ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของกลุ่ม Gen Y (ช่วงอายุ 29 ปี-46 ปี ในปัจจุบัน) เข้าสู่ช่วงวัยเกษียณและคาดว่าจะประสบปัญหาการขาดคนดูแลสูงกว่าคนในยุคก่อนหน้า จากอัตราการสร้างครอบครัวที่ต่ำเพียงร้อยละ 44-56 ส่งผลให้อัตราการเลือกอยู่ในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุคาดว่าจะเพิ่มขึ้นในระดับที่ร้อยละ 4.5 ขึ้นไปของประชากรกลุ่มที่เข้าสู่วัยเกษียณในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จากข้อมูลข้างต้นหากประเมินในอีก 5 ปี ข้างหน้าจากฐานของธุรกิจศูนย์ดูแลผู้สูงอายุที่ยังไม่สูงในปัจจุบันคาดว่าจะยังสามารถเติบโตในพ.ศ. 2567-2571 ด้วยอัตราการเติบโตเฉลี่ยที่ (CAGR) ร้อยละ 30.5 ต่อปี ด้วยขนาดธุรกิจประมาณ 9.5 พันล้านบาทในพ.ศ. 2571

ภาพ 2 มูลค่าตลาดธุรกิจศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ

ที่มา: จาก ประเมินธุรกิจศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแนวโน้มสดใสหนุนมูลค่าตลาดโตใน 10 ปีข้างหน้าแตะ 2 หมื่นล้านบาท จากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีขนาดครอบครัวเล็กลง โดย ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี, 2566.
(https://media.ttbbank.com/5004/analytics_business_and_industry/45-th.pdf).

นอกจากนี้ข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (REIC) เปิดเผยว่า จากการสำรวจโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจุบันมีทั้งหมด 758 แห่ง รองรับผู้สูงอายุได้รวม 19,490 คน มีอัตราการเข้าพักร้อยละ 69.3 พบว่า สามารถแบ่งประเภทโครงการต่าง ๆ ได้เป็น 5 ประเภท ประเภทสถานบริบาลผู้สูงอายุ ประเภทที่อยู่อาศัยซึ่งพัฒนาขึ้นเพื่อรองรับกลุ่มผู้สูงอายุแต่ยังสามารถดูแลตัวเองได้ ประเภทสถานสงเคราะห์/มูลนิธิ ประเภทโรงพยาบาล และประเภท Day care ในลักษณะของประเภทโครงการพบว่า โครงการเป็นลักษณะบ้านเดี่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.6 รองลงมาเป็นลักษณะอาคารพักอาศัยรวม คิดเป็นร้อยละ 33.3 ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นโครงการที่มีขนาดไม่เกิน 20 เติง ร้อยละ 54.8 และโครงการที่มีขนาดเกิน 20 เติง ร้อยละ 45.2 โดยสถานบริบาลผู้สูงอายุเป็นประเภทที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีการพัฒนาอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในจังหวัดหลักและจังหวัดหัวเมืองทางภูมิภาค

จากการศึกษางานวิจัย วิทยานิพนธ์ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนากายภาพของสถานบริบาลเพื่อผู้สูงอายุ พบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มการเกิดขึ้นของที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งการศึกษาศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งยังไม่มีการศึกษาที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในรูปแบบสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุขนาดน้อยกว่า 20 เติง ประเภทบ้านเดี่ยวและยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับสถานบริบาลผู้สูงอายุเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุขนาดน้อยกว่า 20 เติง ประเภทบ้านเดี่ยวที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

คำถามในงานวิจัย

- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุนั้นมีกฎหมายใดบ้าง
- แนวทางการพัฒนาสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง
- ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการพัฒนาสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ มีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเอกสารและข้อกฎหมายที่จำเป็นหรือเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากายภาพของสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสมต่อผู้ใช้งาน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการ ในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ประเภทกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2563 (2563) ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2563 และมีผลใช้บังคับเพื่อพ้นกำหนด 180 วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้ผู้รับอนุญาตและผู้ดำเนินการใช้ปฏิบัติ กฎกระทรวงฉบับนี้ประกอบด้วยหมวดที่กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ มาตรฐานด้านความปลอดภัย และมาตรฐานด้านการให้บริการ โดยมีข้อกำหนดทางกายภาพเกี่ยวกับพื้นที่ให้บริการทั้งภายในและภายนอก รวมไปถึงมีข้อกำหนดเกี่ยวกับความปลอดภัยด้วย

แนวคิดการหาค่าความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยดัชนีบาร์เธลเอดีแอล (Barthel ADL index) คือ เครื่องมือที่ใช้ประเมินความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ป่วย โดย Mahoney, F.I. และ Barthel, D.W. โดยรายละเอียดการประเมินจะพิจารณาจากกิจวัตร ซึ่งการคัดกรองระดับภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุนั้นมีความจำเป็นสำหรับการวางแผนการดูแลผู้สูงอายุเฉพาะรายอย่างเหมาะสม (สินศักดิ์ อุ่นพรมมี, 2563)

แนวคิดการจัดที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุมักมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายหลาย ๆ ด้านการปรับเปลี่ยนที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยหลักการออกแบบเบื้องต้น ควรคำนึงถึง “การป้องกันและลดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น” “การทำให้สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ง่ายและสะดวกขึ้น” “การส่งเสริมสุขภาวะที่ดี” ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถอาศัยร่วมกับทุกคนในบ้านได้อย่างมีความสุข (กระทรวงสาธารณสุข, 2558)

แนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal design) คือ การออกแบบผลิตภัณฑ์และสภาพแวดล้อมซึ่งปราศจากการออกแบบ หรือดัดแปลงเป็นพิเศษ แต่เป็นการออกแบบที่ทุกคนสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางเท่าที่เป็นไปได้มากที่สุด โดยไม่มีข้อจำกัดด้านอายุและสภาพร่างกาย เน้นให้ทุกคนใช้ได้อย่างเท่าเทียมกัน เป็นประโยชน์ และตรงความต้องการของคนทุกกลุ่ม มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนการใช้ได้ เป็นการออกแบบที่รองรับความสามารถที่หลากหลายของแต่ละบุคคล ให้ใช้งานได้ง่ายต่อความเข้าใจ โดยไม่คำนึงถึงประสบการณ์ และระดับความรู้ความสามารถ (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2561)

แนวคิดสิ่งแวดล้อมเพื่อการเยียวยา (Healing environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สังคม และจิตวิทยาที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกดีขึ้นในภาพรวม โดยสิ่งแวดล้อมเพื่อการเยียวยาควรตอบสนองต่อการพัฒนาสุขภาวะใน 4 มิติ ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิตใจ สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา นอกจากนี้การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อยาจะใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการตีความ ซึ่งได้แก่ การมองเห็น (sight) การรู้รส (taste) การได้กลิ่น (smell) การได้ยิน (hearing) และการสัมผัส (touch) ซึ่งส่งผลกระทบต่อร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเงื่อนไขทางกายภาพของผู้ใช้สอยพื้นที่ (โกศล จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ, 2560)

ขอบเขตของงานวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร และบทความที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลโครงการสถานบริบาลในการพัฒนาโครงการสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุที่มีขนาดน้อยกว่า 20 เตียง ซึ่งจัดเป็นสถานบริบาลขนาดเล็กใน

รูปแบบประเภทอาคารแบบบ้านเดี่ยว รวมทั้งศึกษาการพัฒนาทางกายภาพของสถานบริบาล เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาโครงการประเภทเดียวกันในอนาคต

ขอบเขตด้านกรณีศึกษา

ดำเนินการศึกษาลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุขนาดน้อยกว่า 20 เตียง ในรูปแบบประเภทอาคารแบบบ้านเดี่ยว ตามมาตรฐานทางกายภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง อันได้แก่ กฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการ เพื่อสุขภาพประเภทกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2563 กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 และกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ในพื้นที่ภายในของสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งในการคัดเลือกสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกจากโครงการในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีจำนวนสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุดจำนวน 276 โครงการ และเลือกศึกษาโครงการประเภทที่สามารถรองรับผู้สูงอายุได้ไม่เกิน 20 เตียง พบว่า มีทั้งหมด 124 โครงการ ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกประเภทสถานบริบาลตามประเภทอาคาร สามารถจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม โดยในบทความวิจัยนี้ได้ศึกษาโครงการประเภทบ้านเดี่ยวซึ่งมีจำนวน 72 โครงการเป็นจำนวนที่มากที่สุดจากประเภทอาคาร 5 ประเภท และได้เลือกกลุ่มตัวอย่างมา 4 โครงการเพื่อเป็นกรณีศึกษา

ภาพ 3 การคัดเลือกกรณีศึกษา

ที่มา: ผู้วิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

เนื่องจากเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จึงควรสัมภาษณ์ประมาณ 5-30 บุคคล โดยประชากรที่กำหนดในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก คือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผู้ประกอบการโครงการ ผู้ปฏิบัติงานในโครงการ ผู้วิจัย โดยสามารถแจกแจงรายละเอียดได้ ดังนี้

- **ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน** ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุ รวม 3 คน

- **ผู้ประกอบการสถานบริบาล** ผู้ประกอบการของโครงการกรณีศึกษา หรือเจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้า จำนวนโครงการละ 1 คน รวม 4 คน
- **ผู้ปฏิบัติงานในสถานบริบาล** เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโดยจะพิจารณาตามตำแหน่งที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุทั้งทางกายภาพและจิตใจ เช่น ตำแหน่งผู้ดูแลผู้สูงอายุ ตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ ฯลฯ จำนวนโครงการละ 6 คน รวม 24 คน
- **ผู้วิจัย** โดยจะใช้ผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลในด้านการรับรู้จากประสบการณ์การเข้าไปภายในสถานบริบาล เช่น การสัมผัส การดมกลิ่น เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสำรวจ เป็นเครื่องมือที่ถูกสร้างตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และตัวแปรในแบบสอบถามมีการปรึกษาร่วมกับอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านด้วยวิธีการพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) แล้วนำมาปรับปรุงเครื่องมือวิจัยให้สมบูรณ์ มีรายละเอียดดังนี้

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย มาตรฐานสำหรับสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ การออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ และคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาสถานบริบาลให้เหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ โดยแบบสัมภาษณ์จะมีความแตกต่างกันตามความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน

แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการสถานบริบาล โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการสถานบริบาล ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของสถานบริบาล แนวคิดการพัฒนาสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุที่ผ่านมาและในอนาคต รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสถานบริบาล

แบบสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในสถานบริบาล โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในสถานบริบาล ประกอบด้วย ลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ ปัญหาในทางกายภาพและอุปสรรคในการใช้งาน

แบบสำรวจทางกายภาพ โครงสร้างของแบบสำรวจทางกายภาพ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพเบื้องต้น ซึ่งประกอบด้วย ประเภทพื้นที่การใช้งานภายในสถานบริบาล พร้อมทั้งขนาดการใช้งานพื้นที่ต่าง ๆ และแบบสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการทุพพลภาพและคนชราตามมาตรฐาน

วิธีพิทักษ์สิทธิประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้มีกระบวนการพิจารณาจริยธรรมในการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลขที่โครงการวิจัย 670024 และเลขที่ใบรับรอง 081/67 ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากข้อมูลที่ได้มาต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคน โดยตามหลักจริยธรรมในคน (Belmont report) เพื่อเป็นการเคารพบุคคลที่ให้ข้อมูลและได้รับความยินยอมโดยสมัครใจ ผู้วิจัยจะรักษาความลับของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยโดยจะไม่มีการเปิดเผยชื่อหรือข้อมูลส่วนบุคคลที่จะทำให้สามารถระบุตัวตนได้ อีกทั้งเมื่อทำการบันทึกภาพ หรือเสียง จะต้องได้รับการยินยอมจากผู้มีส่วนร่วมในงานวิจัยก่อน

ผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนากายภาพสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุขนาดน้อยกว่า 20 เตียง ประเภทบ้านเดี่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

เพื่อศึกษาข้อมูลเอกสารและข้อกฎหมายที่จำเป็นหรือเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุนั้น จะต้องมีการตรวจสอบตัวอาคารตามกฎหมายกระทรวงหลัก 3 ฉบับ ได้แก่ กฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการ ในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นข้อกฎหมายเพื่อให้ผู้รับอนุญาตและผู้ดำเนินการใช้ปฏิบัติ ประกอบด้วยหมวดที่กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ มาตรฐานด้านความปลอดภัย และมาตรฐานด้านการให้บริการ โดยมีข้อกำหนดทางกายภาพเกี่ยวกับพื้นที่ให้บริการทั้งภายในและภายนอก และข้อกำหนดด้านความปลอดภัย ส่วนกฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 และ กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 จะเป็นข้อกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำหนดลักษณะกายภาพโดยละเอียดของสถานบริบาลที่เหมาะสมกับการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง

เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากายภาพของสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่า สถานบริบาลผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโครงสร้างเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ซึ่งสามารถแบ่งพื้นที่การใช้งานได้เป็น 3 พื้นที่หลัก คือ พื้นที่ส่วนพักอาศัย พื้นที่ส่วนกิจกรรม และพื้นที่ส่วนสนับสนุน ซึ่งจากการดำเนินการสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานพบว่า ในการพัฒนากายภาพของสถานบริบาลมีปัจจัยที่ต้องคำนึงอยู่ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านบรรยากาศของพื้นที่รอบข้าง ปัจจัยด้านโครงสร้าง และปัจจัยด้านงบประมาณ

- **ปัจจัยด้านบรรยากาศของพื้นที่รอบข้าง** จากการสัมภาษณ์พบว่า บรรยากาศของชุมชนโดยรอบจะส่งผลต่อการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุด้วย โดยพบว่า ผู้สูงอายุจะชอบบรรยากาศของพื้นที่ที่มีความเงียบสงบ และมีพื้นที่สีเขียวที่สามารถมองเห็นหรือไปใช้งานได้ รวมไปถึงการทำให้บรรยากาศของสถานบริบาลมีบรรยากาศเหมือนบ้านก็จะทำให้ผู้สูงอายุสบายใจและไวใจในการอยู่อาศัยที่สถานบริบาลมากขึ้น ซึ่งพบมากโดยส่วนมากแล้วสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุในลักษณะบ้านเดี่ยวมักจะมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นชุมชนหรือหมู่บ้าน และผู้สูงอายุที่มาใช้บริการก็เป็นคนในชุมชน หรือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง รวมทั้งมีบางส่วนที่เลือกมาใช้บริการเนื่องจากลูกหลานทำงานในบริเวณใกล้เคียงและสามารถมาเยี่ยมได้สะดวกอีกด้วย
- **ปัจจัยด้านโครงสร้าง** เนื่องจากลักษณะของสถานบริบาลมีการนำบ้านเดิมมาปรับปรุง ตัวอาคารจึงไม่ได้ออกแบบมาให้เข้ากับการใช้งานของผู้สูงอายุทำให้ในบางจุดจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ เช่น บริเวณทางเข้าส่วนใหญ่มักจะมีพื้นต่างระดับเพื่อป้องกันน้ำท่วมหรือเพื่อแยกส่วนการใช้งาน ทำให้เมื่อมีการนำบ้านเดี่ยวมาพัฒนาเป็นสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ จึงต้องมีการทำทางลาดเพื่อให้สามารถใช้งานได้สะดวกทั้งสำหรับผู้สูงอายุที่สามารถเดินได้และผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็น หรือบริเวณห้องน้ำที่จะต้องมีการติดตั้งราวจับต่าง ๆ เพิ่มเติมสำหรับผู้สูงอายุมาใช้งาน เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่หลังจากมีการปรับปรุงแล้วมักจะพบปัญหา เช่น บริเวณห้องน้ำแม้จะมีการติดตั้งราวจับตามข้อกำหนด แต่การติดตั้งก็ยังไม่ถูกต้องตามหลักการออกแบบเพื่อทุกคนหรือบางครั้งห้องน้ำเดิมเมื่อนำมาปรับปรุงให้มีการติดตั้งราวจับและอุปกรณ์ต่าง ๆ แล้วอาจจะมีความเล็กเกินไปทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าไปช่วยผู้สูงอายุได้สะดวก รวมทั้งบริเวณพื้นที่ต่างระดับที่มีการทำทางลาดเพิ่มเติมแต่ความชันของทางลาดยังไม่ถูกต้อง และบริเวณห้องพักอาศัยของผู้สูงอายุจะพบปัญหาหลัก ๆ คือ วัสดุพื้นจะมี

ความสิ้นเล็กน้อยและเฟอร์นิเจอร์บางชิ้นยังมีมุมแหลมอยู่ทำให้จะต้องมีการติดตั้งยกกันกระแทกเพิ่มเติม ส่วนในพื้นที่อื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวไปข้างต้นไม่ค่อยพบปัญหาทางกายภาพที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ

ตาราง 1 ข้อมูลรายละเอียดปัจจัยด้านโครงสร้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาโครงการและแนวทางการแก้ไข

รายละเอียดปัญหาที่พบ		แนวทางการแก้ไข
ห้องน้ำ	 มีการติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุแต่ในบางจุดยังติดตั้งไม่ถูกต้องตามหลักการออกแบบเพื่อทุกคน	- ติดตั้งราวจับให้มีความสูงจากพื้น 80-90 ซม. ยาวต่อเนื่องตั้งแต่ประตูจนถึงบริเวณที่อาบน้ำ - ติดราวจับบริเวณที่อาบน้ำ - เพิ่มเก้าอี้นั่งอาบน้ำสำหรับผู้สูงอายุ - ติดตั้งราวจับบริเวณอ่างล้างมือ
ทางลาด	 ไม่มีการจัดทำทางลาด หรือมีการจัดทำทางลาดในพื้นที่ต่างระดับแต่ทางลาดยังมีองศาที่ไม่ถูกต้อง	- จัดทำทางลาดเพิ่มเติมให้มีความลาดชันไม่เกิน 1:12

ที่มา: ผู้วิจัย

ตาราง 1 ข้อมูลรายละเอียดปัจจัยด้านโครงสร้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาโครงการและแนวทางการแก้ไข (ต่อ)

	รายละเอียดปัญหาที่พบ	แนวทางการแก้ไข
พื้นที่กิจกรรม	 พื้นที่กิจกรรมมีขนาดเล็กและในบางส่วนไม่มีหลังคาคลุมทำให้อาจจะไม่สามารถใช้งานได้ในช่วงเวลา	- จัดทำหลังคา กันแดด กันฝน สำหรับพื้นที่ทำกิจกรรมภายนอก เพื่อให้สามารถใช้งานได้ตลอดทั้งวัน
ห้องพักอาศัย	 เฟอร์นิเจอร์บางชิ้นยังมีมดหมอมอยู่ อาจจะทำให้เกิดความปลอดภัยกับผู้สูงอายุ	- ติดตั้งยางกันกระแทกบริเวณมุมแหลมของเฟอร์นิเจอร์
ที่จอดรถ	 ไม่มีการติดตั้งป้ายสัญลักษณ์คนพิการและสัญลักษณ์คนพิการบนพื้นที่จอดรถ	- ติดตั้งป้ายสัญลักษณ์คนพิการ - จัดทำสัญลักษณ์คนพิการบนพื้นที่จอดรถ

ที่มา: ผู้วิจัย

- **ปัจจัยด้านงบประมาณ** เนื่องจากเป็นสถานบริบาลที่มีขนาดเล็กทำให้รายได้ต่อเดือนของสถานบริบาลนั้นยังไม่มากส่งผลให้การปรับปรุงพื้นที่บางอย่างจำเป็นต้องรอเวลา เช่น การปรับปรุงราวจับบริเวณห้องน้ำ เมื่อมีการปรับปรุงไปแล้วผู้สูงอายุใช้งานทุกวันทำให้มีการเสื่อมสภาพที่เร็วทำให้ในบางครั้งการปรับปรุงจำเป็นต้องรอเวลาให้มีงบประมาณที่เพียงพอ และอีกหนึ่งอย่างที่สำคัญ คือ สถานบริบาลบางแห่งนั้นผู้ประกอบการไม่ได้เป็นเจ้าของ

บ้านเองแต่เป็นในลักษณะการเข้าบ้านมาทำสถานบริบาลทำให้อาจจะเกิดความเสี่ยงในด้านการตกลงยินยอมให้ปรับปรุงกับเจ้าของบ้านอีกด้วย

เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสมต่อผู้ใช้งาน

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะการอยู่อาศัยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุภายในสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีการคำนึงถึงความปลอดภัยและความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอันดับแรก รวมทั้งควรจัดให้มีพื้นที่สนับสนุนที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณที่พักอาศัยของผู้สูงอายุเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเข้าถึงของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและเพื่อเป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ตามหลักแนวคิดของการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) และนอกจากนี้ตามหลักการของสิ่งแวดล้อมเพื่อการเยียวยา (healing environment) ก็ควรจะมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ให้ผู้สูงอายุได้มีการผ่อนคลายทางจิตใจด้วยซึ่งส่วนใหญ่สถานบริบาลมักจะมีการจัดพื้นที่กิจกรรม หรือพื้นที่สีเขียวไว้เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการผ่อนคลายทางด้านจิตใจและยังเป็นการส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ให้กับผู้สูงอายุได้อีกด้วย ซึ่งตามหลักการของแนวคิดการจัดที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุก็ควรจะมีการคำนึงถึงความปลอดภัยและความสะดวกสบายในการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุเป็นหลักด้วย

การอภิปรายและสรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า มีลักษณะของพื้นที่สอดคล้องตามกฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ประเภทกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2563 แต่ก็มีพื้นที่บางส่วนที่มีลักษณะไม่สอดคล้องตามกฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 และกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สำหรับผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และคนชรา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ซึ่งพื้นที่ที่ไม่สอดคล้องส่วนใหญ่เป็นพื้นที่บริเวณห้องน้ำ ทางลาด บันได และที่จอดรถ

จากผลการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกับการพัฒนากายภาพสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า มี 3 ปัจจัยหลักที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนา คือ 1) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมบริเวณที่ตั้งของสถานบริบาล เนื่องจากเป็นหนึ่งในเหตุผลหลักของการตัดสินใจมาอยู่อาศัยภายในโครงการของผู้สูงอายุ ซึ่งการเลือกใช้อาคารประเภทบ้านเดี่ยวมาพัฒนาเป็นสถานบริบาลนั้น มีข้อดีในการที่โครงการนั้นจะมีพื้นที่สวน หรือพื้นที่สีเขียวที่จะให้ผู้สูงอายุสามารถออกมาผ่อนคลายและยังมีที่ให้ผู้สูงอายุสามารถเดินออกกำลังกายได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุและแนวคิดสิ่งแวดล้อมเพื่อการเยียวยา นอกจากนี้สถานบริบาลส่วนมากมักจะเลือกที่ตั้งให้อยู่ใกล้บริเวณชุมชนพักอาศัย เนื่องจากจะมีความสะดวกในการที่ญาติของผู้สูงอายุจะมาเยี่ยม ทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกเหงา ถูกนำมาทิ้งไว้ 2) ปัจจัยด้านโครงสร้าง เนื่องจากสถานบริบาลนั้นได้รับการพัฒนามาจากบ้านเดี่ยวเดิมทำให้พื้นที่บางส่วนมีการออกแบบที่ไม่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งการนำเอาบ้านเดิมมาพัฒนามีความจำเป็นที่ต้องคำนึงถึงการทรุดโทรมของโครงสร้างและความปลอดภัยของตัวอาคารด้วย ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงเพิ่มเติมตามข้อกำหนดและกฎกระทรวงต่าง ๆ โดยส่วนมากมักจะพบปัญหาบริเวณห้องน้ำ บันได ทางลาด และที่จอดรถ ส่วนในบริเวณห้องพักอาศัยของผู้สูงอายุจะพบปัญหาหลัก ๆ คือ วัสดุพื้นจะมีความลื่นเล็กน้อย 3) ปัจจัยด้านงบประมาณ เนื่องจากเป็นสถานบริบาลที่มีขนาดเล็กทำให้รายได้ของสถานบริบาลต่อเดือนนั้นไม่ได้มีมากทำให้อาจจะไม่สามารถปรับปรุงพื้นที่ทั้งหมดได้ในครั้งเดียว ซึ่งโดยส่วนมากผู้ประกอบการมักจะเลือกปรับปรุงไปที่ละจุด

จากผลการศึกษาลักษณะที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีการคำนึงถึงความปลอดภัยและความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุเป็นหลัก และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเยียวยาจะช่วยลดความกังวลและสร้างความผ่อนคลายให้ผู้สูงอายุขณะอาศัยอยู่ในสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมือนบ้าน

จะช่วยทำให้ผู้สูงอายุลดความกังวลในเรื่องของการรักษาต่าง ๆ และยอมพักอาศัยอยู่ที่สถานบริบาลมากขึ้น **ซึ่งสอดคล้องกับ** แนวคิดการจัดที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

- การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุในสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจในสภาพร่างกาย การใช้ชีวิต และการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งอาคารแต่ละประเภทก็มีลักษณะการจัดให้เหมาะสมที่แตกต่างกันไป ดังนั้นนอกจากจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุก็ควรจะต้องมีความรู้ในเรื่องของการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุอีกด้วย
- สถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุนอกจากจะมีการตรวจสอบความถูกต้องทางกายภาพตามกฎหมายกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2563 ก็ควรจะมีการตรวจสอบตามกฎหมายกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 และกฎหมายกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 เพื่อให้พื้นที่เกิดความเหมาะสมและสะดวกสบายกับการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุมากที่สุด
- ในงานวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะสถานบริบาลสำหรับผู้สูงอายุที่มีขนาดน้อยกว่า 20 เตียงและศึกษาเฉพาะประเภทอาคารที่เป็นบ้านเดี่ยว รวมทั้งยังไม่ได้มีการเจาะลึกถึงเรื่องขนาดพื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ภายในสถานบริบาลหรือขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ควรจะมีการศึกษาลงรายละเอียดเพิ่มเติมมากขึ้นในส่วนนี้

บรรณานุกรม

- โกศล จิ่งเสถียรทรัพย์, พุทธชาติ แผนสมบุญ, และธนวรรณ สารรัมย์. (2560). *โครงการการออกแบบสภาพแวดล้อมสถานพยาบาลให้เอื้อต่อการเยี่ยมเยียน*. <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/4797?locale-attribute=th>
- กฎหมาย กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการ ในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2563. (2563). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนที่ 61 ก, น. 10-15. <https://download.asa.or.th/03media/04law/swfa/mr63-02.pdf>
- กฎหมาย กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548. (2548). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 122 ตอนที่ 52 ก, น. 4-19. <https://download.asa.or.th/03media/04law/cba/mr/mr48-58e.pdf>
- กฎหมาย กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564. (2564). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอนที่ 16 ก, น. 19-29. [https://download.asa.or.th/03media/04law/cba/mr/mr64\(02\)-68c.pdf](https://download.asa.or.th/03media/04law/cba/mr/mr64(02)-68c.pdf)
- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). *การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ*. https://env.anamai.moph.go.th/web-upload/11xc410600758f76a9b83604e779b2d1de5/202012/m_news/32675/199758/file_download/d0f723e71c6b37674431139975377c2e.pdf
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *ผู้สูงอายุ*. <https://www.dop.go.th/th/know/15/741>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). *สถิติผู้สูงอายุ ธันวาคม 2565*. <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/2387>

- ณฤติ จันทรจารวงศ์. (2557). แนวทางการปรับปรุงพื้นที่ภายในโครงการพักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ [วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections.
https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:140573
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์. (2561). *Universal Design - การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ลดปัจจัยเสี่ยงการหกล้มและเสียชีวิตของ
ผู้สูงอายุ*. <https://resourcecenter.thaihealth.or.th/article/universal-design-%>
ธนากรกรุงเทพ. (2562). *ความรู้พื้นฐานที่ต้องรู้ ก่อนเริ่มทำธุรกิจสถานบริการผู้สูงอายุ*.
<https://www.bangkokbanksme.com/en/17849>
- ภัศรชญาน์มน เพรสคอร์ท. (2556). *สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมในโครงการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]*. CUIR. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/43451>
- มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2566). *อนาคตของผู้สูงอายุไทย*.
https://www.thaihealthreport.com/th/articles_detail.php?id=155
- ศิริพันธุ์ สาสัตย์, ทศนา ชูวรรณะปรกรณ์, เตือนใจ ภักดีพรหม, เพ็ญจันทร์ เลิศรัตน์, และผ่องพรรณ อรุณแสง. (2552).
การศึกษสถานดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในประเทศไทย. สถานวิจัยระบบสาธารณสุข.
<https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/2716?show=full>
- ศิริพันธุ์ สาสัตย์, ทศนา ชูวรรณะปรกรณ์, และเพ็ญจันทร์ เลิศรัตน์. (2552). *รูปแบบการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวใน
สถานบริการในประเทศไทย. สถานวิจัยระบบสาธารณสุข*. <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/2879?locale-attribute=th>
- ศิริพันธุ์ สาสัตย์ และเตือนใจ ภักดีพรหม. (2552). ระบบสถานบริบาลผู้สูงอายุ. *วารสารประชากรศาสตร์*, 25(1), 45-62.
<http://www.cps.chula.ac.th/newcps/journalnew/>
- ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์. (2566). *REIC ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุยังขาดแคลน เนิร์สซิงโฮม ทางออกสูงวัย Medical Hub
แค่ขายฝันไร้แรงผลักดันจากรัฐ*. <https://reic.or.th/News/RealEstate/468095>
- ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี. (2566). *ประเมินธุรกิจศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแนวโน้มสดใสหนุนมูลค่าตลาดโตใน 10 ปีข้างหน้าแตะ
2 หมื่นล้านบาท จากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีขนาดครอบครัวเล็กลง*. https://media.ttbbank.com/5004/analytics_business_and_industry/45-th.pdf
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). *ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในไทย*. <https://www.kasikornbank.com/internationalbusiness/th/Thailand/IndustryBusiness/Pages/201812>
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2564). *ธุรกิจ Nursing Home กลุ่มผู้สูงอายุ-ผู้ป่วยที่มีกำลังซื้อ หนุนให้ขยายตัวได้...แม้ในภาวะค่าครอง
ชีพสูง*. <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Nursing-Home-FB-09-08-2022.aspx>
- สอวช. (2564). *ผู้สูงอายุไทยต้องปรับตัวอย่างไร? เพื่อพร้อมสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Active Aging)*.
<https://www.nxpo.or.th/th/8078/#::~:~:text>
- ลินศักดิ์ อุ่นพรมมี. (2563). *การประเมินและคัดกรองผู้สูงอายุ*. <https://hpc9.anamai.moph.go.th/th/care-manager-document/download?id>
- Takachiho Shirasu Corp. (2017). *Nursing care service facilities*. https://www.takachiho-shirasu.com/co_photo/f2163c4b7969b9416af19024536905e6-202.html
- WHO. (2022). *Ageing and health*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>